

Lahtelaisia Urheiluseuratarinoita. Liikuntakulttuurin muutos, sosiaalinen pääoma urheiluvalmennuksessa ja tutkimuksen aluevaikuttavuus.

Katsaus Lahteen jatkuvasti muuttuvassa liikuntakulttuurissa

Lahti on urheilukaupunki, jos mikä. Se on vuosien saatossa kasvattanut maailmanluokan urheilijoita moneen lajiin – mäkihyppääjät ja jalkapalloilijat ovat tällä hetkellä tunnetuimpia, mutta myös yleisurheilijat, koripalloilijat, jääkiekkoilijat, golfaajat, alppinistit ja yhdistetyn harrastajat tunnetaan. Kaikkia lajeja, joissa lahtelaiset ovat menestyneet, ei kannata yrittääkään luetella. Luettelosta tulisi pitkä ja ansiokas. Lahti tunnetaan maailmalla kuitenkin vielä paremmin urheilukilpailujen pitopaikkana: Salpausselän kisat ja monta kertaa järjestetyt pohjoismaisten hiihtolajien MM-kisat ovat tehneet Lahtea tunnetuksi ympäri maailman. Soutukilpailut tai Finlandia-hiihto ovat myös vieneet sanaa Lahdesta liikuntakaupunkina yli kansallisvaltion rajojen.

Maapalloistuvassa urheilun maailmassa kilpailu niin urheilumenestyksestä kuin kansainvälisten urheilukilpailujen järjestämisoikeuksista kiihtyy jatkuvasti. Urheilussa harrastajien määrät ovat nousseet eniten joukkueurheilussa, kun taas jotkut perinteiset yksilölajit kärsivät ainakin Suomessa jo verenvähyydestä. Kansallisen ja kansainvälisen tulostason välillä on jännittäviä eroja eri lajien kesken; suomalaiset 70-luvun kestävyysjuoksijat voittaisivat joukolla nykyiset kansalliset huiput, mutta välimatka maailman kärkeen on huikea. Sen sijaan voimalajeissa nämä kolmenkymmenen vuoden takaiset huippumme kamppailisivat erittäin hyvin maailman kärjen kanssa. Suuri selittäjä on tietysti doping, joka karvaasti saastuttaa Lahden kaupunginkin nimeä, mutta kyse on myös muista tekijöistä, joista tärkein on (liikunta)kulttuurin muuttuminen.

Huippu- ja kilpaurheilun muutostrendejä

Mikä sitten on muuttunut? Maailman mitassa näkyy selvästi Aasian urheilijoiden ja urheilujärjestelmien nousu maailman huipulle. Ainakin Kiinalla, Japanilla ja Korealla on valtava motivaatio osoittaa omien kansakuntiensä kilpailukyvykkyys kaikilla yhteiskuntaelämän sektoreilla. Urheilu on tärkeä osa näkyvyyttä ja positiivista kuvaa, joka voi johtaa myös muihin myönteisiin asioihin ainakin kansainvälisissä suhteissa ja

kaupassa. Vaikutukset myös maan sisäisiin asioihin ovat suuret; resursseja urheiluun ja sen tarvitsemiin fasiliteetteihin tarvitaan jatkuvasti lisää ja länsimainen elämänmuoto omine kilpailullisine arvoineen tunkeutuu väistämättä myös Kiinaan. Samantyyppistä nationalistista viritystä oli 1900-luvun alkupuolen Suomessa, mutta muistamme hyvin myös entisten itä-blokin maiden historiasta tuon huippu-urheilua kaiken muun yli korostavan piirteen, joka – näin voinee nyt jo sanoa – oli osasy syy myös näiden maiden, jos ei poliittiseen, niin moraaliseen rappioon.

Globaalit urheilumarkkinat eivät kuitenkaan enää toimi kokonaisuutena läheskään niin paljon kansallisvaltiokytkentäisesti kuin ennen. Edellä mainitut Aasian maat edustavatkin enemmän poikkeusta, tai vanhaa mallia, kuin sääntöä yhä markkina- ja kilpailuvoimaisemmaksi käyvässä kansainvälisessä urheilussa. Markkinavoimat on käsitteenä kaikille ainakin sanana tuttu, vaikka se onkin ”se näkymätön käsi”, johon nykypäivän tiedemiehetkään eivät oikein saa otetta. Kilpailuvoimilla tarkoitan tässä sitä, että urheilun markkinat pyörivät parhaiten silloin, kun tarjolla on riittävästi tasaväkisiä kilpailuja, joihin osanottajat tulevat mahdollisimman laajalta alueelta edustaen suuria väestöryhmiä tai ainakin kulutusvoimaisia väestöryhmiä. Voidaan siis esimerkiksi ajatella niin, että Kiinassa urheilu ja siihen kytkeytyvä muu sekä immateriaalinen että materiaalinen tuotanto on urheiluelämän kehittymättömyydestä johtuen tilanteessa, jossa tuo urheilun kokonaisuus on valtava optio sekä yksittäiselle urheilun harrastajalle että mitä moninaisimmille toimijoille tuolla kentällä. Vastaavasti Suomen kaltainen ”täydellistynyt” yhteiskunta ei enää tarjoa tuollaisia optioita – ennen puhuttiin sosiaalisen nousun mahdollisuudesta urheilun avulla - ainakaan kaikilla urheilun saroilla. Tulevaisuusoptiot löytyvät Suomessa nyt jääkiekosta, osin jalkapallosta ja monenmoisista uusista lajeista, joissa kyvykkyyden, kekseliäisyyden ja markkinahenkisyyden voi yhdistää – kumparelasku, lumilautailu, jotkut kamppailulajit, ehkä salibandy kuuluvat tähän rypääseen. Suurin osa näistä lajeista on uusia ja osin olympiajärjestelmän ulkopuolella. Ei siis ole ihme, että Ateenan kesäolympialaiset olivat Suomen olympiahistorian heikoimmat kisat.

Suomalaiset ovat kuitenkin edelleen urheilukansaa, jonka edustajat menestyvät erittäin hyvin laajalla rintamalla. Suomalaisia moottoriurheilijoita, alppinisteja, kumparelaskijoita, mäkihyppääjiä, hiihtäjiä, maalipalloilijoita, ampujia, jääkiekkoilijoita, istumalentopalloilijoita, jalkapalloilijoita, salibandyn pelaajia, koripalloilijoita, lumilautailijoita, lentopalloilijoita ja

vammaisurheilijoita eri lajeissa näkee edelleen maailman huipulla, vaikka heidän pääsyensä maailman huipulle ei olekaan tapahtunut ainakaan kokonaan kansallisin tunnuksin ja tuin, vaan heidän – ja heidän edustamansa seuran, organisaation tai tallin – omilla kyvyillä.

Ei siis ole ihme, että myös Lahdessa on näkynyt tuo urheiluelämän globalisaatio mm. niin, että sen kasvattamat erinomaiset jalkapalloilijat ovat nyt eri puolilla maailmaa ammattilaisina ja Lahden ennen niin väkevä kansallisen tason jalkapalloilu on kokenut ennen näkemättömiä urheilullisia ja taloudellisia vaikeuksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Lajista riippumatta onkin käynyt niin, että kansallisen tason kilpailutoiminta on viimeisen kahden vuosikymmenen aikana rapautunut, kun parhaimmat pelaajat ja urheilijat ovat joko lähteneet muihin maihin pelaamaan tai he eivät muuten osoita kiinnostusta kansalliseen seurapohjaiseen urheiluun. Kun maajoukkueet joukkuepallopeleissä kootaan lähes yksinomaan ulkomailta pelaavista urheilijoista, vaikka aina ei olisi edes kyse paremmasta pelaajasta, niin se ei voi olla vaikuttamatta Suomessa pelaaviin eikä tietenkään myöskään lajin potentiaalisiin katsojiin. Kyse on siis myös kulttuurisista merkityksistä, jotka joko sitovat harrastajat ja kannattajat lajiin tai sitten ne eivät sitä tee. Paradoksina voitaisiin pitää sitä, että juuri jalkapallossa lasten ja nuorten harrastajamäärät ovat olleet hyvässä kasvussa vuosikausia, mutta kansallinen jalkapalloliiga ei kiinnosta juuri ketään, vaikka pientä piristymistä katsojaluvuissa onkin ollut nähtävissä.

Edellisen perusteella on hyvinkin ymmärrettävää, miksi näin on: nuoret pelaajat eivät näe merkittävänä sitä, että he pelaavat kasvattajaseurassaan vaikkapa Suomen liigamestaruudesta, kun heidän tavoitteenaan on ammattilaisuus jossakin keskieurooppalaisessa seurassa. Kansalliselle tasolle ”jämhtäminen” koetaan esteenä ulkomaille pääsemisessä, vaikka esimerkiksi Lahdesta on erittäin hyviä esimerkkejä päinvastaisestakin urakehityksestä. Tekemässämme pienessä tutkimuksessa FC Lahden liigajoukkueen pelaajat saivat kirjoittaa tarinan siitä, miten heidän uransa ja elämänsä järjestyy siihen asti kun he ovat nelikymppisiä. Niissäkin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta varsinkin nuoret pelaajat kertoivat tarinan, jossa hyvin pian Suomen liigaan pääsemisen jälkeen he tekevät läpimurron, värvärit keksivät heidät ja heidät rekrytoidaan ensin Ruotsiin tai Norjaan ja sitten parin vuoden päästä johonkin eurooppalaiseen huippujoukkueeseen. Näinhän on joillekin suomalaisille pelaajille tapahtunutkin, vaikka suurin osa jääkin Suomen sarjoihin. Kulttuuristen merkitysten selitysvoima onkin siinä,

ettei se välttämättä perustu empiriaan tai ns. näkyviin tilastollisiin tosiasioihin, vaan uskomuksiin ja jopa toiveisiin siitä, miten asioiden tulisi olla.

Silti kyse on myös materiaalisesta muutoksesta urheilun tuotantokoneistossa; vapaaehtoisen seuratyön tilalle ovat tulleet ammattimaiset agentit, jotka välittävät pelaajia ammattimaisiin seurayrityksiin ja heidän nuorisokouluihinsa. Nämä seurayritykset myös pyörittävät yhä suurempaa bisnestä, jonka tuotto tulee joko maailmanlaajuisista TV-sopimuksista, sponsoreilta tai ”rättikaupasta” – oheistuotteista. Katsomoihin maksava yleisö on tarpeellinen imagon vuoksi, mutta taloudellisesti melko vaatimaton osa koko bisnestä. Tämän bisneksen parhaimpia myyjiä ovat edelleen brandituotteiksi muuttuneet urheilijat, joiden merkitys on noussut kilpailemaan jopa seurayritysten brandien kanssa. Seurayritysten on kuitenkin pakko lopulta olla se tärkein bisneksen pyörittäjä, vaikka tähtiurheilija onkin tärkein ja näkyvin tuotannon tekijä. Sen sijaan kansalliset liitot ovat menettäneet asemaansa tässä kokonaisuudessa ja kansainväliset liitotkin ovat seurayritysten puristuksessa. Sen voi lukea vaikkapa jalkapallon MM- ja EM-kilpailujen tulosliuskoilta – ne maat menestyvät, joilla on vielä optio – kansallista annettavaa pelaajille - ja ote pelaajiinsa. Arsenal, Real Madrid tai ManU on varmaankin tärkeämpi kuin Ranska, Espanja tai Englanti sellaisille pelaajille, joilla on jo kaikkea ja joiden työpaikka - eivätkä aina sukujuuretkaan - ole maassa, joiden puolesta heidän tulisi pelata.

Joukkuepalloilujen lisäksi sama kehitys koskee lähes kaikkia muitakin lajeja. Hyvä esimerkki on ampumahiihto, joka vielä viime vuosikymmenellä oli laji, jossa järjestettiin 1-2 isot kilpailut vuodessa. Näihin suomalaisetkin – lähinnä armeijan palveluksessa olleet – hiihtäjät tähtäsivät pärjätenkin aikoinaan kohtalaisesti. Muuten kilpailutoiminta oli kansallista tasoa, usein ampumahiihtäjät hiihtivät myös ilman asetta maastohiihtoa, kun kovia kisoja ei ollut tarpeeksi. Tällä hetkellä mielenkiintoiseksi TV-lajiksi osoittautunut ampumahiihtosirkus kestää loppusyksystä loppukevääseen, maailman-cup on tärkein kilpailu. Osallistujilta odotetaan samanlaista ammattimaisuutta kuin alppinisteiltä tai mäkihyppääjiltä, jotka tosin ovat kolonialisoineet jo kesänkin talviharrastukselleen.

TV-sirkuksen lisäksi kansainväliset lajiliitot ovat pakottaneet kilpaurheilujärjestelmiä muuttumaan, sillä olympialaisten massiivisuuden takia monissa lajeissa tarvitaan karsintajärjestelmiä parhaiden valitsemiseksi itse olympialaisiin. Maakiintiöistä on luovuttu ja osin on siirrytty maanosakiintiöihin. Joskus hamassa tulevaisuudessa kai nähdään

olympialaiset, joissa kilpailevat kaikki parhaat yksilöt, vaikka suuri osa heistä tulisikin yhdestä maasta. Siihen menee kuitenkin aikaa, sillä kilpailuvoimat vaativat riittävän laajaa osallistujapohjaa, jotta myös riittävän suuri katsoja- ja kuluttajapopulaatio saadaan kiinnostumaan urheilutuotteesta, ja sen oheistuotteista. Kansainvälisiin kilpailuihin osallistuminen vaatii huomattavia taloudellisia resursseja, mikä syö myös kansallisten liittojen voimavaroja niin, että laajasta kansallisesta kilpailu- ja varsinkin valmennustoiminnasta on luovuttava ja panostus on kohdennettava pieniin ryhmiin, joskus jopa yhteen henkilöön. Pienessä maassa ja vähävaraisessa urheilun lajiliitossa voivat siis kaikki munat (resurssit) olla kirjaimellisesti samassa korissa. Jos tuo huippu-urheilijaksi materialisoituva kori sitten loukkaantuu, sairastuu tai on muuten huonossa kunnossa, niin vaihtoehdot ovat todella vähissä. Joidenkin lajien heikentyneelle menestykselle kansainvälisessä kilpailussa on siis tällaiset globalisaatiosta johtuvat rakenteelliset materiaaliset syynsä. Paini, nyrkkeily ja muut kamppailu- ja voimalajit ovat olleet ehkä herkimpiä tällaiselle kehitykselle. Mainittu ampumahiihto tai ampumaurheilu yleisemminkin sopii myös tähän kuvioon.

Yhteenvetona kannattaa painottaa seuraavia asioita: maapalloistuneet kilpaurheilun tuotanto- ja kilpailujärjestelmät ovat muuttuneet viime vuosikymmenen kuluessa niin, että kansalliset kilpa- ja valmennusjärjestelmät eivät monissa lajeissa ole ehtineet sopeutua uuteen tilanteeseen. Tulevaisuudessa globaali areena vaatii täysammattimaista ryhmää, jossa on pieni, mutta iskukykyinen urheilijajoukko ja erittäin pätevä taustaryhmä. Myös perheen merkitys ja koulutusjärjestelmien tuki tulee korostumaan. Ongelma, joka tulee ratkaista on se, miten varsinkin pieniin lajeihin saadaan rekrytoitua tarpeeksi harrastajia, joista todelliset huiput voidaan seuloa. Kansallisten kilpailujen kuihtuminen tekee motivoinnin erityisen vaikeaksi. Niissä lajeissa, joissa on harrastajapohjaa, ongelmana on korkeatasoisen valmennuksen järjestäminen huipuksi aikoville urheilijoille. Myös heidän seulontansa vaatii nykyistä kehittyneempiä menetelmiä, koska taso suurissa lajeissa on todella korkealla. Tällaisessa tilanteessa heikoimmilla ovat (olleet) vanhat menestyslajit, joissa on ollut harrastajia. Tie huipulle on pitkä, mutta harrastajien väheneminen ja etenkin valmennus- ja kilpailujärjestelmien kehittämisen hitaus – osin traditioista johtuen – on johtanut ainakin väliaikaiseen notkahdukseen ainakin yleisurheilun ja osin maastohiihdonkin kohdalla. Kummankin notkahduksen taustalla ovat tietysti myös dopingongelmat, jotka eivät tosin yksin selitä läheskään kaikkea. Itse asiassa doping voidaan myös nähdä epätoivoisena yrityksenä pysyä mukana kehityksessä, joihin ei ole

ollut rakenteellisia, kulttuurisia eikä kilpailu- ja valmennusjärjestelmien kehittämiseen liittyneitä ratkaisuja. Hyvin pärjäävät lajit, joissa on vielä suhteellisen helppoa päästä huipulle ja joissa kaikki järjestelmät ovat helposti uudistettavissa, koska raskaita rakenteita ei ole ehditty vielä luoda.

Seuratoiminnan kehittämishaasteet: terveysliikunta, hyvät kokemukset ja laajat harrastajajoukot

Samanaikaisesti kun urheiluseuramuotoinen kilpaurheilu on joissakin lajeissa menettämässä merkitystään ja toisissa rankasti muuttumassa on kokemuksellinen liikunta ja terveysliikunta lisännyt voimakkaasti suosiotaan. Jälkimmäisen edistämiseksi on nyt myös valjastettu terveystoiminnan toimijoita ja vähän myös resursseja. Vapaaehtoiseen seuratoimintaan perustunut suomalais-pohjoismainen liikuntajärjestelmä on vakavasti uhattuna, koska haasteet seuratoimijoita kohtaan tulevat vaativimmiksi päiväpäivältä. Ei ainoastaan odoteta parempaa ja eettisempää valmennusta, vaan mukaan pitäisi saada myös nykyistä paljon suurempi ja heterogeenisempi joukko, joka tarvitsee liikuntaa terveytensä vuoksi tai joka haluaa löytää liikunnasta hyviä ruumiillisia tai yhteisöllisiä kokemuksia.

Pienimpien lasten osalta näillä erilaisilla tavoitteilla ei välttämättä ole ristiriitaa, vaikka julkisuudessa paljon – ja aiheestakin – puhutaan lasten urheilun kasvatustavoitteista, kilpailullisuudesta ja drop out –ilmiöstä. Sen sijaan rakenteellinen ongelma alkaa jo nuorten eli 13-15 –vuotiaiden harrastuksissa. Niille, jotka haluaisivat harrastaa vain terveyden, kokemusten tai sosiaalisuuden vuoksi, ei seurajärjestelmillä ole juuri mitään tarjottavaa. Lahdessa on tosin yksi Suomen kehittyneimpiä kortteliliigoja, joka on yksi hyvä väylä jatkuvan liikunnan harrastuksen pariin. Puulaakitoiminnasta kuitenkin puuttuu resursseja valmennus- ja ohjaustoimintaan, joka sekin olisi tärkeää varsinkin terveysliikkuville. Tämä osasto on tietysti hoidettu ainakin jollakin tavalla yksityisten liikuntayritysten kautta – ylipainoisuuden ja yleisen toimintakyvyttömyyden lisääntyessä kuntosalipainotteinen yksityisyrittäminen ei kuitenkaan näytä riittävän alkuunkaan. Kun Suomessa ei ole totuttu maksamaan liikuntapalveluista, niin kysyntä ei välttämättä myöskään synnytä tarjontaa ainakaan kovin nopeasti. Sen sijaan asiantunteva tarjonta saattaa synnyttää kysyntää myös liikuntamarkkinoilla. Tuskin moni ajatteli

sauvakävelysauvoja tai rullaluistimia menestystuotteina ja ihmisten liikuttajina 1990-luvun alussa.

Yli 15-vuotiaat, suurin osa aikuisista ja ikääntyneistä on aina ollut seuramuotoisen liikunnan ulkopuolella, vaikka osa heistä on osallistunut aktiivisesti itse seuratoimintaan. Perinteiseen seuratoimintaan kaivataan tälläkin hetkellä kipeästi toimijoita mitä erilaisimpiin tehtäviin. Vapaaehtoisista puurtajista on pulaa, kun aktiivisukupolvet alkavat siirtyä eläkkeelle tai heidän toimintakykynsä ja –tarmonsä väistämättä vähenee. Lasten vanhemmat ovat kyllä mukana enemmänkin kuin aiemmin lastensa urheiluharrastuksissa, mutta ainoastaan lapsen oman ryhmän kautta. Laajempi osallistuminen ei kiinnosta tai siihen ei ole aikaa.

Seuratoiminta on siis myös muutospainneessa, vaikka vain osa siitä johtuu kansainvälisen huippu-urheilun muutoksista. Seurojen pitäisi tarjota parempia palveluja huomattavasti laajemmalle kohderyhmälle kuin aiemmin. Myös toiminnan muotojen pitäisi muuttua potentiaalisten kysyjien perusteella kokemuksellisuutta, terveellisyyttä ja sosiaalisuutta korostaviksi. Kitka urheiluhenkisen seuraperinteen ja asiakaslähtöisen liikuntapalvelujen tarjoajavaateen kanssa on tällä hetkellä käsin kosketeltava. Toimivaa kompromissia on erittäin vaikea rakentaa aina liian vähäisillä resursseilla toimiviin seuroihin. Myöskään uuden seuran tai palvelun synnyttäminen ei ole nykysysteemissä kovin helppoa. Pelkästään kunnallisten tilojen saaminen uudelle seuralle voi olla mahdotonta.

Kun tässä keskitytään lähinnä vapaaehtoistoiminnan tarkasteluun, ei ole syytä laajemmin tarkastella niitä mahdollisuuksia, jotka liittyvät terveystuokunnan kehittämiseen esimerkiksi julkisen vallan toimesta, yritystoimintana tai omaehtoisen liikunnan avulla. Seuroilla on kuitenkin syytä pohtia sitä, miten he suhtautuvat ei-perinteisiin kohde- tai jäsenryhmiinsä, koska luultavaa on, että julkinen valta ja markkinatkin tulevan lähitulevaisuudessa painottamaan yhä enemmän aikuisten ja varsinkin ikääntyvien sekä heikkokuntoisten lasten liikuntaa. Kysymys lienee siitä, minkä roolin seurat haluavat/pystyvät ottamaan uudessa tilanteessa. Jos ne pitäytyvät perinteisessä lasten ja nuorten kilpailutyypissä toiminnassa, on todennäköistä, että ne joutuvat luovuttamaan myös nautintaoikeuksiaan muille toimijoille. Tarkoitan tässä terveys- ja kokemusliikuntaa harjoittavia yhdistyksiä ja yrityksiäkin, joiden vaatimukset esimerkiksi julkisin varoin rakennettujen ja ylläpidettyjen

liikuntapaikkojen ja –avustusten saamiseksi laajojen kansalaisryhmien käyttöön ovat yhä perustellumpia.

Urheiluseura ja sosiaalinen pääoma – luottamus valmentamisessa ja urheilussa

Se, miksi tässä on käytetty kohtuullisen runsaasti sivutilaa liikuntakulttuurin nykytilan selvittämiseen, on perusteltua monestakin syystä. Tärkein on tietysti se, että aiheena oleva nuorisourheilun sosiaalinen pääoma on osattava asettaa oikeaan kontekstiinsa, toimintaympäristöönsä. Tuntematta nuorisourheilun rakenteellisia tai kulttuurisia muutospaineita on vaikea asettaa myöskään realistisia vaatimuksia järjestelmän kehittämiseksi. Olisi liian helppoa vaatia urheiluseuroja muuttumaan vain siksi, että lasten vanhemmat vaativat pienokaisilleen laadukasta valmennusta, jolla päästään maailman huipulle ja terveellistä, mukavia kokemuksia sisältävää harrastusta – vieläpä samalla kertaa. Ymmärtämättä liikuntakulttuurin globaaleja, kansallisia ja paikallisia muutospaineita voidaan pian tulla tilanteeseen, jossa yhä useampi lasten valmentaja, ohjaaja ja muu toimija tuntee itsensä aivan voimattomaksi lisääntyneiden ja ristikkäisten paineiden alla.

Hyvä kysymys on tietysti sitten sekin, miten muka sosiaalisen pääoman tutkimus voisi auttaa seuratoimijoita ymmärtämään ja jaksamaan vapaaehtoistyönsä vaativalla saralla? Voidaanhan hyvin perustellusti ajatella, että taas tuodaan yksi lisävaade kentälle, kun entisissäkin oli jo aivan tarpeeksi. Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei kuitenkaan ole vaatia, vaan ymmärtää paremmin niitä moninaisia tekijöitä, jotka seuratoimintaan vaikuttavat. Toki on niin, että sosiaalisen pääoman tutkimuksen tavoitteena on seuratoiminnan laadullinen kehittäminen, mutta ammattikorkeakoulujen käytännöllisen kehittämisfilosofian mukaista on myös se, että tätä kehittämistä peilataan koko ajan niihin reaalisiin mahdollisuuksiin, joita käytännön kentällä on. Akateeminen tutkimus on perinteisesti voinut olla riippumattomampi käytännön kentistä, mutta ammattikorkeakoulujen perustehtävänä oleva tutkimuksen soveltuvuus käytännön olojen muuttamiseen vaatii hiukan toisenlaista orientaatiota.

Toinen elintärkeä kysymys on tietysti se, miten tutkimus oikein kentällä ymmärretään. Sen vuoksi onkin välttämätöntä, että sosiaalinen pääoma aukaistaan tässäkin sellaisella tavalla, joka tekee sen ymmärrettäväksi myös jokaiselle kentälle toimivalle. Seuraavassa purankin auki sosiaalisen pääoman keskeistä käsitettä eli luottamusta kaikille tutussa

urheilun ympäristössä. Tämä on tietysti vain pieni osa sosiaalista pääomaa, mutta tämän kautta lukija saanee käsityksen ainakin siitä, että sosiaalinen pääoma on ymmärrettävä tutkimuskohde ja sen avulla voi kehittää nuorten valmennus- ja ohjaustoimintaa.

”Luottopelaaja” ja luottamus

Valmentajan ”luottopelaaja” on termi, jonka kaikki urheilua seuraavat tunnistavat. Mutta mitä se oikein tarkoittaa käytännössä? Luottamus on nimittäin käsite, jota käytetään paljon ja erilaisissa yhteyksissä, mutta harvoin pohditaan, mitä se oikein tarkoittaa ja merkitsee – tai miten luottamuksen saavuttaa ja menettää. Urheilussa luottamus näyttäisi olevan erityisen tärkeä asia; jos valmentaja luottaa sinuun, hän antaa sinulle paljon peliaikaa ja vastuuta – saat ampua rankkarit tai kädessäsi on luottamuksen osoituksena kapteenin nauha. Jos pelikaverisi luottavat sinuun, he syöttävät sinulle ja antavat sinun mielellään ottaa vastuuta joukkueesi tai ryhmäsi puolesta. Joukkueessa tai ryhmässä on kuitenkin vain yksi kapteeni ja yksi rankkarin ampuja, vaikka halukkaita on vaikka kuinka monta.

Usein ajatellaan, että paras pelaaja tai urheilija ansaitsee automaattisesti sekä valmentajien että pelaajien luottamuksen. Joskus näin onkin, mutta paljon useammin esimerkiksi kapteeni ei kuulu joukkueen tähtipelaajiin, mutta hänellä on silti melkoinen varmuus pelipaikasta – hän on runko- tai luottopelaaja, johon voi luottaa vaikeissa tilanteissakin. Ei ehkä ole sattumaa, että jalkapallossa kapteenin nauha on aika usein puolustavalla pelaajalla ja jopa maalivahdilla, kun jääkiekossa kapteeni on usein keskushyökkääjä. Ero voisi selittyä sillä, että jalkapallossa hyökkääjän on vaikea pitää yllä jatkuvaa, luotettavaa, pelitasoa esimerkiksi tekemällä maaleja kuin puolustajan tai puolustavan pelaajan, jonka ei tarvitse onnistua täydellisesti pelatakseen luotettavasti. Jääkiekossa, jossa puolustajillekin sattuu virheitä lähes joka pelissä, on esimerkillisen hyökkääjän merkitys ehkä suurempi. Keskushyökkääjällä on myös selvästi puolustava roolinsa, joten hän ei ole niin riippuvainen maalien teosta kuin jalkapallon hyökkääjä. Puolustava sentteri on itse asiassa aika hyvä kandidaatti jääkiekon luottopelaajaksi ihan pelipaikkansa ansiosta. Alin keskikenttämies tai toppari jalkapallossa pelaa myös ikään kuin automaattisesti ”luottopelaajan” paikalla.

Luottamuksen määreitä

Asia ei kuitenkaan ole ollenkaan noin yksinkertainen. Luottamuksen rakentuminen on hyvin monimutkainen kasvutapahtuma, jonka mekanismeja tunnetaan vielä heikosti. Me pystymme varmaan luettelemaan asioita, jotka edesauttavat luottamuksen syntymistä johonkin ihmiseen. Sellaisia ovat rehellisyys, vastuullisuus, periksi antamattomuus tai yritteliäisyys, kyky ottaa muita huomioon ja tulla toimeen monenlaisten ihmisten kanssa. Luotettava ihminen on usein melko tasapainoinen. Päinvastaisia esimerkkejäkin on tosin runsaasti; monet huippupelaajat ovat olleet sekä erittäin epätasapainoisia, ailahtelevia suorituksissaan ja silti joukkueidensa kapteeneja ja luottopelaajia. Joko valmentaja on ajatellut, että tähden pitää olla kapteeni tai – mikä on todennäköisempää ja usein ilmaistakin ajatus – valmentaja tai valmennusjohto on ajatellut kapteenin nauhan tekevän hyvästä, mutta ailahtelevasta pelaajasta luottamustehtävän kautta vieläkin paremman. Näinhän Sven-Göran Eriksson sanoi tehneensä David Beckhamille ja näin muistaakseni perusteltiin Diego Maradonan kapteeniutta.

Luottamus luottamuksellisina suhteina

Luottamuksessa ei kuitenkaan ole kyse pelkästään kapteenin tehtävistä, vaan jokaisen pelaajan suhteesta valmentajaan ja jokaisen pelaajan suhteesta toisiin pelaajiin. Yksinkertaistettuna asia on valtavan tärkeä jokaiselle, sillä ilman toisten luottamusta ei voi rakentua myöskään sitä kuuluisaa itseluottamusta. Luottamus itseen ei tosin synny pelkästään joukkueen sisäisessä vuorovaikutuksessa, sillä itseluottamukseen vaikuttavat myös toiset merkittävät ihmiset, oma aiempi elämänhistoria, urheilu-ura ja esimerkiksi kyky pärjätä koulussa, jotka kaikki rakentavat merkittävästi tasapainoista tunne-elämää ja realistista minäkuvaa. Mutta joukkueen ja valmentajan merkitystä ei voi aliarvioidakaan, sillä niin paljon nykyään puhutaan luottamuksesta tai sen puutteesta. Pelaajat puhuvat ”luotettavasta organisaatiosta” tehdessään NHL-sopimuksia tai pelaaja voi valittaa luottamuksen puutetta, kun ei saa valmentajalta riittävästi peliaikaa. Viimeksi on tainnut Teemu Selänne valitella vähäistä peliaikaansa ja vähäistä rooliaansa uudessa joukkueessaan Colorado Avalanchessa. Myös Jari Litmasen yhteydessä puhutaan erittäin paljon luottamuksesta ja ihmetellään sitä, että Suomen maajoukkueen kapteeni ja ehdoton tähtipelaaja ei voita seurajoukkueissaan valmentajien luottamusta.

Luottamus vs. pelitaito/urheilusuoritus

Valmentaja ja pelaajat eivät yleensä kuitenkaan itse tunnista luottamusta merkittäväksi tekijäksi, vaan pelitaito ja -kunto tai yleensä urheilusuorituksen taso on se, jota pidetään kaikkein merkittävimpänä asiana urheilussa. Sitähän se tietysti onkin. On kuitenkin huomattava, että varsinkin joukkuepeleissä pelaajien väliset taito- ja kuntoerot voivat olla minimaalisia tai niistä voi olla täysin päinvastaistakin mieltä – toinen valmentaja arvostaa toista ja toinen toista pelaajaa. Tällöin astuu kuvaan mukaan se, miten paljon valmentaja luottaa pelaajaan. Oletettavaahan on, että huippujoukkueessa jokaiselle pelipaikalle on useampia ehdokkaita. Pelaajan on tällöin sekä osoitettava olevansa pelaajana parempi, mutta myös luotettavampi kuin toinen saman pelipaikan pelaaja. Usein myös käy niin, että luotettavat pelaajat pelaavat pelipaikoilla, jotka eivät ole heille parhaita mahdollisia, mutta valmentaja haluaa heidät kentälle juuri heihin osoittamansa luottamuksen vuoksi. Näin käy hyvin usein maajoukkueissa ja muissa kootuissa joukkueissa.

Luottamus vs. ystävyys/rakkaus

Koska luottamusta ei ole tutkittu eikä kovin hyvin analysoitu, niin tämä tärkeä asia voidaan kuitata esimerkiksi viime aikoina muotiin tulleella yleisellityksellä, ”henkilökemialla”. Varmasti on niin, että joistakin ihmisistä pitää ja joihinkin jopa rakastuu ilman järjellistä syytä – ja päinvastoin, toisia inhoaa ja vihaa. Useimmiten on kuitenkin kysymys älyllisestä laiskuudesta tai vain omien ennakkokäsitysten puolustamisesta, kun tällaiseen vedotaan. Urheilussa ei myöskään ole kysymys avioliitosta tai niin läheisestä ihmissuhteesta, jossa toista pitäisi rakastaa niin paljon, että ”kemat” olisivat kovin tärkeitä. Ihmiseen voi luottaa ja häntä voi arvostaa, vaikka hänestä ei hirveästi ihmisenä pitäisikään. Luottamus ei tarkoitaakaan samaa kuin ystävyys tai toisesta pitäminen. Ne voivat mennä – ja menevätkin usein – päällekkäin, mutta ei läheskään aina. Joukkueen äänestäessä kapteenia joukkueelle, voivat lapset ja varhaisnuoret äänestää parasta kaveriaan, mutta aikuisemmat pystyvät luultavimmin erottamaan ”tykkäämisen” ja luottamisen toisistaan.

Luottamuksen kaksisuuntaisuus

Kun luottamuksen rakentumista aletaan pohtia, niin lähtökohtana voi olla se, että luottamus on kaksisuuntaista. Sinä luotat ja sinuun luotetaan. Valmentajan olisi hyvä olla

tietoinen siitä, että jos hän luottaa pelaajiinsa ja jos hän systemaattisesti rakentaa pelaajiensa itseluottamusta, niin hänellä on lopulta käsissään joukkue, jossa on luotettavia yksilöitä, jotka luottavat itseensä ja toisiinsa. Vastavuoroisesti pelaajat luottavat valmentajaansa ja antavat täyden panoksen harjoitteluissa ja otteluissa. Pelaajan saadessa luottamuksen osoituksia valmentajalta, hän siis pelaa paremmin tietäen olevansa turvallisessa luottopelaajan asemassa, mutta hän myös saattaa luottaa siihen, että valmentaja toimii silloinkin oikeudenmukaisesti, kun hänelle ei heru peliaikaa. Nykyään painotetaan, että valmentajien pitäisi puhua pelaajille, vaikka usein tarkoitetaan juuri sitä, että valmentajan pitäisi osoittaa pelaajalle, että hän luottaa tähän. Puhuminen on vain yksi tapa osoittaa luottamusta, vaikka tietysti yksi parhaista silloin, jos pelaaja ei pääse kentälle pelaavaan joukkueeseen.

Luottamuksellinen valmennusyhteisö

Pelaajan näkökulmasta olisi järkevää, että pelaaja osaisi toimia luotettavasti tai luottamusta herättävästi silloinkin, kun hän kohtaa vastoinkäymisiä. ”Pelaaja osoittaa suuruutensa”, kun ei masennu loukkaantumisesta tai ei valita peliajan vähyyttä. Tämä ei kuitenkaan välttämättä ole ideaalitalanne, koska kysymys on usein siitä, että luottamus sekoitetaan perinteiseen miehisyyteen. Hyvässä yhteisössä, kuten joukkueessa, voi olla avoimesti kriittinen ja siellä tulisi myös voida esittää negatiivisia tunteita – tietenkin niille varattuina ajassa ja tilassa. Pelin tai harjoitusten aikana negatiivisuus tarttuu ja estää varsinaiset tavoitteen saavuttamista. Pelaajan onkin tunnistettava joukkueen ilmapiiri, ts. hänen olisi tiedettävä, onko esimerkiksi tunteiden osoitus suotavaa tai mahdollista tässä joukkueessa tai tämän valmentajan alaisuudessa. Useinhan todella vahva luottamus ihmisten välille syntyy siitä, että kerrotaan avoimesti omista tunteista, toiveista ja myös negatiivisista asioista. Vastoinkäymisten kauttahan monet joukkueet tai yksilöt joukkueen sisällä vasta hitsautuvat toisiinsa luottavaksi joukkueeksi. Joskus voisi olla järkevää, että valmentaja järjestää tällaisia turvallisia vastoinkäymisiä joukkueelleen, jotta luottamus omiin selviytymiskykyihin kasvaa. Elämys- tai seikkailupedagogiikkahan ammentaa myös tästä ilmiöstä osan suosiostaan ja toimivuudestaan.

Luotettava seuraorganisaatio

Nuori NHL-pelaaja antaa haastattelun, jossa hän sanoo valinneensa joukkueensa sen mukaan, millä oli ”luotettavin organisaatio”, kuten edellä mainitsin. Pelaaja ei siis tehnyt valintaa pelaajakavereiden, valmentajan tai joukkueen pelillisen menestymisen perusteella, vaan sen organisaation luotettavuuden perusteella. Sosiaalista pääomaa käsittelevissä kirjoissa puhutaankin luottamuksesta, tai oikeastaan luottamuksellisuudesta, silloin, kun viitataan organisaatioihin ja isompiin instituutioihin. NHL-seura on iso organisaatio, jossa pelaajankin hyvinvointi on kiinni mm. seuran taloudellisesta tilanteesta ja sen kautta luottamuksesta, joka koetaan turvallisuutena vaikkapa palkanmaksun suhteen. Tällöinkin on tietysti kyse hyvin inhimillisistä asioista eli usein siitä, miten seuran johto suhtautuu pelaajiinsa. Italiassa jalkapallon pelaajan käyvät usein syömässä seuransa puheenjohtajan kanssa, mikä luo luottamuksellisen siteen johdon ja työläisten välille. Kyse ei siis ole vain palkkanauhan isosta numerojonosta tai siitä, että tuo nauha muuttuu konkretiaksi ajallaan.

Pelaajan kannalta organisaation luottamuksellisuus saattaa nykyään olla jopa tärkeämpää kuin se, minkälaisessa joukkueessa hän pelaa ja minkälaista menestystä hän lajissaan halajaa. Monesti kokeneet konkarit menevät uransa ehtopuolella seuraan, jossa organisaatio toimii paremmin kuin peli – Pele meni aikoinaan New York Cosmukseen ja hänen jälkeensä monet muut jalkapalloilijat ovat menneet ensin Amerikkaan ja nykyään Aasiaan pelaamaan eläkerahoja. Pelaajan tai valmentajan kannalta kysymys ei tietenkään ole vain tulevaisuuden turvaamisesta, vaan siitä, että luotettavassa organisaatiossa on hyvä tehdä työtä. Kun ”hommat hoituvat”, niin pelaaja ja valmentaja voi keskittyä olennaiseen. Epävarmuus tulevaisuudesta teki alkuvuodesta 2004 Pasi Rautiaisestakin lähes hermoraunion FC Jokereiden peräsimmä. Toisaalta Allianssin pelaajat ja valmentajat kykenivät kääntämään edellisenä vuonna oman seuransa konkurssiuhan ja epävarmuuden jopa itselleen voitoksi. Näyttämisen ja yrittämisen halu kasvoi – suomalainen sisu astui esille. Luulen kuitenkin, että Allianssin tapauksessa pelaajilla ja valmentajilla oli tietty perusluottamus siihen, että homma vielä hoituu, kun Jokereiden tapauksessa näytti ainakin ulkopuolisen silmin siltä, että luottamusta ei yritettykään seuran johdon taholta viestittää kentälle. Ja kuitenkin taloudelliset resurssit tai ainakin toiveet niistä olivat Jokereiden tapauksessa huomattavasti paremmat kuin oli Allianssin tapauksessa. Sosiaalinen pääoma ei siis välttämättä korreloi lainkaan taloudellisen

pääoman kanssa – luja usko ja luottamus siirtää vuoria, luottamuksen puutteeseen eivät auta runsaatkaan taloudelliset pääomat.

Yhteenvetoa luottamuksesta valmennuksessa

Kyse luottamuksesta on siis organisaatioidenkin tasolla pitkälti inhimillisestä suhteesta, joka rakentuu tai on rakentumatta yhteisissä kokemuksissa ja osallistuvien niille antamissa merkityksissä. On siis tärkeää myös puhua siitä, mikä kellekin on hyvä yhteinen ja luottamusta lisäävä kokemus, koska joukkueen sisällä voi olla monta tulkintaa samasta tapauksesta. Urheilussa jonkun yksilön onnistuminen voi olla toiselle negatiivinen uutinen varsinkin, jos kyse on samasta pelipaikasta kamppailevista pelaajista. Valmentajan on otettava jotenkin huomioon joukkueen sisällä tällaiset luonnolliset luottamusta mahdollisesti nakertavat seikat, jotta yhteishenki ja luottamus joukkueen jäsenten kesken olisi mahdollisimman korkealla tasolla. Luottamuksen rakentamiseen ei ole mitään reseptilääkettä, mutta tässä heitetyt ajatukset voivat mahdollisesti auttaa sekä pelaajia että seuran toimihenkilöitä tunnistamaan luottamuksen merkityksen joukkueurheilussa. Se on kuitenkin melko varmaa, että toisiinsa luottavaa joukkuetta on erittäin vaikea voittaa!

Vaikka olenkin tässä keskittynyt vain luottamukseen valmentamisessa ja urheilussa, en malta olla ottamatta tähän myös vähän laajempaa ja lahtelaisille tuttua perspektiiviä mukaan. Sosiaalinen pääomahan on sellaista pääomaa, jota rakennetaan eritoten vapaaehtoisessa yhdistystoiminnassa, kuten urheiluseurassa. Toinen puoli on sitten se, että tuo sosiaalinen pääoma jää voimavaraksi tällaiselle henkilölle myös urheilun ulkopuolisessa maailmassa. Hän voi käyttää sitä eri tavoin ihmisten välisissä suhteissa ja se heijastuu ainakin tietynlaisena itseluottamuksena. Voidaan myös ajatella, että urheilussa rakentuva sosiaalinen pääoma tai ainakin luottamus myös suojelee lasta ja nuorta huonoista harrastuksista tai huonoista kavereista. Jos Jari Litmanen oli hyvä esimerkki pelaajasta, jonka uralla luottamuksella ja myös sen puutteella on ollut näkyvä merkitys, niin lahtelainen huippujääkiekkomaalivahti Pasi Nurminen on taas erittäin hyvä esimerkki siitä, miten urheiluseurassa rakentunut luottamus on todellakin lähes pelastanut nuoren kunnan elämän pariin. Antamissaan haastatteluissa Pasi Nurminen on toiminut lähes tämän sosiaalisen pääoman tutkimushankkeen mannekiinina, niin hyvin hän on alleviivannut urheiluharrastuksen – ja sen yhteydessä syntyneen sosiaalisen pääoman -

merkitystä omalle selviämislleen rikos- ja osin päihdekierteestään. Tämän hän tietysti teki täysin tietämättömänä koko käsitteestä.

Aluevaikuttavaa toimintaa ”Urheiluseuratarinoiden” avulla

Tässä artikkelissa on kuvattu Lahden ammattikorkeakoulun Liikunnan laitoksen yhtä tutkimushanketta, joka on osa laajempaa tutkimus- ja kehittämistyön kokonaisuutta, jonka kattonimenä on ”Urheiluseuratarinat”. Tutkimushankkeita ”Urheiluseuratarinoiden” sateenkaaren alla on oikeastaan viisi. Näistä kolme on akateemisia jatkotutkintoja, yksi post doc –tutkimus ja yhtenä kokonaisuutena ovat ne lukuisat amk-opinnäytetyöt, jotka kokonaisuuden alla tuotetaan.

Jatkotutkintoihin johtavat tutkimukset ovat yliopettaja, LitL Kirsi Hämäläisen tutkimus valmentajuudesta ja valmentamisen etiikasta. Koulutusjohtaja, historioitsija, FL, Reijo Häyrisen tutkimus päijäthämäläisestä seuratoiminnasta 1950-luvulta vuosisadan loppuun, jossa hän tulee keskittymään yleisurheiluun ja erityisesti Lahden Ahkeran toiminnan analyysiin. Kasvatustieteilijä, KM, Tomi Vilkmanin työn keskiössä on lasten oppimiskäsitysten kehittyminen urheiluseuraympäristössä. Sosiologi, FT, Arto Tiihosen kiinnostuksen kohteena on tässä esitelty sosiaalinen pääoma ja luottamus. Opinnäytetöissä opiskelijat voivat keskittyä hyvinkin monenlaisiin aiheisiin, joihin antaa mahdollisuuden tutkimusassistentti, YTM, Sanna Lukan keräämä ja osin analysoima laajahko materiaali.

Ensimmäisessä valmistuneessa opinnäytetyössä Liikunnanohjaaja (amk) Timo Pelkonen tarkasteli kolmea, saman seuran, samanikäisten, mutta eritasoisten jääkiekkjoukkueiden sosiaalisen pääoman ja luottamuksen rakentumista. Tuloksena mainittakoon mm. se, että vuonna 1989 syntyneiden poikien ikäluokassa tällainen tasojaako näytti olevan toimiva systeemi. Sekä hyvin motivoituneet että harrastajat olivat erittäinkin tyytyväisiä, keskitason joukkueessa pelanneiden joukossa oli odotetusti eniten ristiriitaisia tunteita, mutta nekään eivät olleet mitenkään huolestuttavia. Paikallinen jääkiekkoseura sai työn avulla arvokasta tietoa toimintaansa, jota he olivat juuri muuttaneet tältä osin. Tutkimus, jolla oli lähtökohtaisesti teoreettinen tarkoitus, auttoi siis myös suoraan käytännön toteuttajia.

Ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystoiminnalle on asetettu alueellisen vaikuttamisen tavoite. ”Urheiluseuratarinat” tuottaa monenlaista tietoa nuorisourheilun ja urheiluseuratoiminnan kehittämiseksi. Historiallinen perspektiivi tuottaa tarkkanäköisen kuvauksen niistä faktisista muutoksista, joita Lahden alueen urheiluseuratoiminnassa on viimeisten vuosikymmenten aikana tapahtunut. Sosiologinen näkökulma auttaa ymmärtämään niitä rakenteellisia ja kulttuurisia muutoksia, joita liikuntakulttuurissa niin globaalisti, yhteisö- kuin yksilötasollakin jatkuvasti tapahtuu. Kasvatustieteen näkökulma pureutuu ohjaajan/valmentajan ja urheilijan väliseen kanssakäymiseen ja oppimisprosessiin auttaen hahmottamaan kasvuun ja oppimiseen liittyviä seikkoja. Kvalitatiivinen tieto nuorten urheilijoiden valmentajakäsityksistä auttaa ymmärtämään sekä valmentajuutta ja siihen kohdistuvia odotuksia että valmennussuhteeseen liittyviä eettisiä haasteita. Tällaisen tutkimuksellisen sateenkaaren alla saadaan siis erittäin monipuolinen kuva Lahden alueen urheilusta ja runsaasti aineksia myös sen kehittämiseen.

Kriitikko voi tietysti arvostella tällaista hanketta liian akateemiseksi, koska em. yksittäiset tutkimushankkeet eivät periaatteessa eroa mitenkään yliopistollisesta tutkimuksesta ellei amk-opinnäytteitä lasketa mukaan. Vastaukseksi voi kuitenkin esittää seuraavaa: tutkimuksen laatu ei ammattikorkeakouluissa voi olla alempi kuin yliopistoissa – ero näillä on lähinnä siinä, mikä on tutkimuksen kohde ja intressi. Ammattikorkeakouluissa kohde on, kuten tässä, paikallinen käytännön toiminta ja intresseistä yksi tärkeimmistä on tuon toiminnan kehittäminen. On toki myönnettävä, että Lahden ammattikorkeakoulun Liikunnan laitoksen lyhyessä historiassa ei vielä ole esittänyt kovinkaan paljon T&K-toimintaa, joka olisi pitkäjänteisesti edistänyt alueen liikunta- ja urheilutoiminnan kehittämistä. ”Urheiluseuratarinoiden” avulla uskomme, että jo lähitulevaisuudessa paikalliset urheiluseurat, aluejärjestö, kunnat, valmentajat, ohjaajat, vanhemmat ja myös urheilijat itse hyötyvät siitä tiedosta ja varsinkin tiedon sovelluksista, joita tässä tutkimuskokonaisuudessa tuotetaan.

Tutkimus tuottaa aina lisää ymmärrystä sen kohteena olevasta ilmiöstä. Ammattikorkeakouluissa pitäisi kuitenkin yliopistoja paremmin ottaa huomioon se, että tuo tieto tulee ymmärretyksi myös toimijoiden joukossa. Tässä tutkimuskokonaisuudessa ymmärrys lisääntyy pitkäjänteisen yhteistyön avulla niin käytännön kentällä kuin tutkijoidenkin joukossa. Tarkoitus nimittäin on, että tämä hanke ei ole mikään kertaprojekti, vaan että se synnyttää pitkäaikaisia yhteistyösuhteita Lamk:n ja paikallisten seurojen ja

muiden toimijoiden kesken. Usein erilaisten lyhytaikaisten projektien suurin heikkous onkin se, että tietoa kerätään ja tulkitaan, mutta projekti loppuu juuri silloin, kun se pitäisi jalkauttaa kentälle. Vasta sitten, kun puhutaan ”samaa kieltä” voi olettaa, että toiminnan aito kehittäminen on mahdollista. Jo nyt on nähtävissä, että tiettyjen seurojen kanssa on syntymässä luottamukselliset suhteet ja yhteinen kieli, joka on hyvä perusta toiminnan kehittämiseksi. Tämä prosessi vaatii kuitenkin aikaa ja konkreettista yhteistoimintaa.

Liikunnan laitos on muuttanut Lahteen, joten yhteistoiminta Lahden alueen seurojen kanssa on kokonaisuudessaan helpottunut huomattavasti. Tarkoituksena onkin, että Liikunnan laitos lisää alueen seuroille kohdistamaansa koulutustoimintaa mm. Vellamoakatemiaa kautta. Nuorten urheilijoiden koulutus ja eräänlainen urasuunnittelu tällaisten urheiluakatemioiden kautta onkin luontevaa toimintaa ammattikorkeakoululle. Yhteistyön syveneminen mahdollistaa erilaisten sosiaalisten – miksei muidenkin – innovaatioiden syntymisen. Tutkimus tuottaa tietoa, koulutus kompetensseja ja yhteistyö verkostoja, joiden avulla Lahden alueen urheilu- ja liikuntaseurat voivat kehittää toimintaansa monipuolisesti käyttäen hyväkseen Lamk:n Liikunnan laitoksen T&K-hankkeita, mutta myös muuta asiantuntemusta. Tutkimus- ja kehityshankekokonaisuus ”Urheiluseuratarinat” ja tässä lyhyesti esitelty sosiaalisen pääoman tutkimushanke ovat yksi osa tuota uutta, ammattikorkeakouluun soveltuva T&K-toimintaa, jolla rakennetaan edellytyksiä alueelliselle kehitykselle. Lahden alueella on erittäin merkittävä urheilullinen historiansa. Lahden ammattikorkeakoulu ja sen Liikunnan laitos yrittää toimia parhaansa mukaan niin, että tuo historia ei katkea, vaan se muuttuu 2000-luvun maailmassa eläväksi todellisuudeksi.

Arto Tiihonen

Artikkelissa on käytetty seuraavia lähteitä:

[http://www.aka.fi/Sosiaalinen pääoma ja luottamusverkostot -tutkimusohjelma, SOCA \(2004-2007\)](http://www.aka.fi/Sosiaalinen_pääoma_ja_luottamusverkostot_tutkimusohjelma_SOCA_(2004-2007))

Hyvönen, Hanna-Mari (2002): Urheiluseurat ja sosiaalinen pääoma – lisääkö urheiluseurajäsenyys sosiaalista pääomaa ja luottamusta? JY: julkaisematon pro gradu.

Hämäläinen, Kirsi (2002): Ei kuitenkaan mikään diktaattori – valmentajan valta ja vallankäyttö urheilijoiden kirjoituksissa. JY: julkaisematon pro gradu.

Hämäläinen, Kirsi (2003): Enemmän kuin valmentaja? Valmentaja urheilijoiden kirjoituksissa. Jyväskylän yliopisto, julkaisematon lisensiaatintyö.

Häyrinen, Reijo (2004): Suomalainen urheiluseura - sen menestyksen ja menestymättömyyden "autuus". Väitöskirjan tutkimussuunnitelma, Joensuun yliopisto, historian laitos.

Ilmonen, Kaj & Jokinen, Kimmo (2002): Luottamus modernissa maailmassa. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Kari, Jaana (2000): Naiseuden kuperkeikka. Lydia Widemanin ja Siiri Rantasen kokemuksia 1950-luvun naisurheilusta. JY: julkaisematon pro gradu.

Lahden ammattikorkeakoulun aluestrategia 2003-2007.

Lahden ammattikorkeakoulun Liikunnan laitokset tutkimus- ja kehitystoiminnan strategia 2003-2007.

Pelkonen, Timo (2004): "He tekevät parhaansa" -sosiaalisen pääoman ja luottamuksen rakentuminen jääkiekkjoukkueessa. Amk-opinnäytetyö, Lamk, Liikunnan laitos.

Rovio, Esa (2002): Joukkueellinen yksilöitä. Jyväskylä, LIKES-tutkimuskeskus 133.

Siisiäinen, Martti (2002): Sosiaalinen pääoma näkökulmana yhdistystutkimuksessa. Robert Putnam ja sosiaalisen pääoman "ruusuiset kehät". Liikunta & tiede 1/2002.

Tiihonen, Arto (1999): Making the Market Power of Sports – A Competitive Force. Motion, Sport in Finland 2/1999

Tiihonen, Arto (2002): Ruumiista miestä, tarinasta tulkintaa: oikeita miehiä – ja urheilijoita? Jyväskylä, LIKES-tutkimuskeskus, 134.

Tiihonen, Arto (2003): Mikä ihmeen jääkiekkoihme. Liikunta & tiede, 3/2003.

Tiihonen, Arto (2003): Mustia aukkoja ja harmaita alueita kartoittamassa. Liikuntakulttuurin puhetavoista ja käsitteistä. Promo, 1/2003.

Tiihonen, Arto (2004, painossa): Luottamus urheilun kentillä ja järjestöissä.

Sosiaalisen pääoman rakentuminen liikuntakulttuurissa vaatii asian tunnistamista, avoimuutta, rehellisyyttä ja laaja-alaiseen tasa-arvoon sitoutumista. Liikunta & tiede.

Tiihonen, Arto & Lukka, Sanna (2004, painossa): Punaista lankaa kehräämässä.

Tutkivan työtavan rakentaminen ammattikorkeakouluissa. Teoksessa Kotila, Hannu & Mutanen, Arto (toim): Tutkiva ja kehittävä ammattikorkeakoulu. Helsinki, Edita.

Vilkman, Tomi (2004): Miten urheiluseuroissa opitaan? Selitystyylit lasten ja nuorten urheilussa. Väitöskirjan tutkimussuunnitelma. HY: kasvatustieteen laitos.